

रुद्राक्षमाहात्म्यम्॥

॥ रुद्राक्षमहिमा ॥

अथ रुद्राक्षमहिमोत्पत्तिधारणादि प्रकाशयते-
स्कान्दे—

कण्ठेमूर्ध्न्युपवीते वा कर्णे करयुगेऽथवा ।

रुद्राक्षन्धारयेन्नित्यं भक्त्या परमया युतः ॥ १ ॥

किमत्र बहुनोक्तेन वर्णनेन पुनः पुनः ।

रुद्राक्षधारणन्नित्यन्तस्मादेव प्रशस्यते ॥ २ ॥

वायवीये—

रुद्राक्षन्धारयेन्मूर्ध्नि कर्णे सूत्रे करेथवा ।

सुवर्णमणि विच्छिन्नन्धृवन्नान्यैर्धृतं शिवम् ॥ ३ ॥

नाशुचिर्द्धारयेदक्षं सदाभक्त्यैवधारयेत् ।

पुराणान्तरे—

आद्धेकर्मणि यज्ञे च प्रायश्चित्ते सुरार्चने ॥ ४ ॥

होमे जपे च रुद्राक्षं दीक्षाकाले च धारयेत् ।

स्कान्दे—

न विभूतिर्यस्य फाले नांगे रुद्राक्षधारणम् ॥ ५ ॥

न शंभोर्भवने पूजा स विप्रश्चपचाधमः ।

तत्रैव—

3. Cf. *Śivamahāpurāṇa*, *Vāyaviyasaṃhitā* 21:35c-36b:

रुद्राक्षान्धारयेदूर्ध्नि कंठे श्रोते करे तथा ।

सुवर्णवर्णमच्छिन्नं शुभं नान्यैर्धृतं शुभम् ॥

5. Cf. *Śivamahāpurāṇa*, *Vāyaviyasaṃhitā* 23:13:

विभूतिर्यस्य नो भाले नांगे रुद्राक्षधारणम् ।

नास्ये शिवमयी वाणी तं त्यजेदधमं यथा ॥

5 नांगे] conj.; ना — K

रुद्राक्षधारणे लज्जा येषामस्ति महामुने ॥ ६ ॥

तेषां नास्ति विनिर्मोक्षस्संसारज्जन्मकोटिभिः ।

स्नानेदानेजपेहोमे वैश्वदेवे सुरार्चने ॥ ७ ॥

प्रायश्चित्ते तथा आद्धे दीक्षाकाले विशेषतः ।

अरुद्राक्षधरोभूत्वा यत्किञ्चित् कर्मवैदिकम् ॥ ८ ॥

कुर्वन्विप्रस्तु मोहेन नरके पतते ध्रुवं ।

रुद्राक्षन्धारयेद्विप्रस्सन्ध्यादिषु च कर्मसु ॥ ९ ॥

दानेतपसियज्ञे च प्रायश्चित्ते सुरार्चने ।

इमानि नित्यत्वसाधनानि वचनानि । अथ काम्यत्वसाधकानि —

पराशरे—

रुद्राक्षधारणं कार्यं सर्वैश्श्रेयोर्थिभिर्नृभिः ॥ १० ॥

कर्णपाशे शि — च कर्णे हस्ते शुकादरात् ।

वासिष्ठलैंगे—

रुद्राक्षधारणाद्द्रो भवत्येव न संशयः ॥ ११ ॥

वासिष्ठलैंग एव—

हारं वा कटकं वापि तथान्यद्वा द्विजोत्तमा ।

रुद्राक्षसहितं भक्त्या कारयेद्द्रुद्रतामियात् ॥ १२ ॥

तत्रैव—

रुद्राक्षं केवलं वापि यत्र कुत्र महामुने ।

अमन्त्रकं वा मन्त्रेणसहितं भाववर्जितम् ॥ १३ ॥

7c-10b. Cf. *Merutantram*, 6:358c-60b:

स्नाने दाने जपे होमे वैश्वदेवे सुरार्चने ॥

प्रायश्चित्ते तथा आद्धे दीक्षाकाले विशेषतः ॥

रुद्राक्षधारी भूत्वा च यत्किञ्चित्कर्म वैदिकम् ॥

यो विप्रः सततं कुर्यात्तत्कर्म सफलं भवेत् ॥

10 काम्यत्व] *conj.*; का — त्व K 10 °र्थिभिर्नृभिः] *conj.*; °र्थिर्नृभिः K (unmetrical)

11 संशयः] *em.*; संश — K

यो वा को वा नरो नित्यं धारयेल्लज्जया विना ।
सर्वपापविनिर्मुक्तस्सम्यग्ज्ञानमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥

गारुडे—

रुद्राक्षतरुसंभूतवातोद्धूतकणान्यपि ।
पुण्यलोकं गमिष्यन्ति पुनरावृत्तिं दुर्लभम् ॥ १५ ॥

बृहन्नारदीये—

व्याहरन्ति च नामानि ये शंभोः पामरात्मनः ।
रुद्राक्षालंकृता ये च ते वै भागवतोत्तमाः ॥ १६ ॥

स्कान्दे—

फलस्य दर्शनं पुण्यं स्पर्शात् कोटिगुणं भवेत् ।
शतकोटिगुणं पुण्यं धारणाल्लभते नरः ॥ १७ ॥

लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटि शतानि च ।
जपाच्च लभते नित्यं नात्रकार्या विचारणा ॥ १८ ॥

हस्तेचोरसिकण्ठे तु कर्णयोर्मस्तके तथा ।
रुद्राक्षं धारयेद्यस्तु स रुद्रो नात्रसंशयः ॥ १९ ॥

स्कान्दे एव—

मृण्मयंवापि रुद्राक्षं कृत्वा यत्नेन धारयेत् ।
कुलैकविंशमुद्धृत्य शिवलोके महीयते ॥ २० ॥

तत्रैव—

सर्वयज्ञतपोदानं वेदाभ्यासैश्च यत्फलम् ।
तत्फलं लभते सद्यो रुद्राक्षस्य च धारणात् ॥ २१ ॥

वेदैश्चतुर्भिर्यत्पुण्यं पुराणपठनेपि च ।
यत्तीर्थगमनेचैव सर्वविद्यार्थिभिस्तथा ॥ २२ ॥

तत्पुण्यं लभते सर्वं रुद्राक्षस्य तु धारणात् ।

16 पामरात्मनः] conj.; प — रात्मनः K 19 कण्ठे तु कर्ण°] conj.; कण्ठे — कर्ण°
K

प्रयाणकाले रुद्राक्षं भक्षयित्वा मृयेद्यदि ॥ २३ ॥
 स रुद्रत्वमवाप्नोति पुनर्जन्म न विद्यते ।
 रुद्राक्षं धारयन्कर्णे बाहोर्वा मृत्यते यदि ॥ २४ ॥
 कुलैकविंशमुत्तार्य रुद्रलोके वसेन्नरः ।
 ब्राह्मणोवापि चण्डालो दुर्गुणस्सगुणोपि वा ॥ २५ ॥
 भस्मरुद्राक्षधारीयस्स देहान्ते शिवं व्रजेत् ।
 शुचिर्वाप्यशुचिर्वाथाऽभक्षस्य च भक्षकः ॥ २६ ॥
 स्नेच्छोवाप्यथचण्डालो युक्तो वा स तु पातकैः ।
 रुद्राक्षधारणादेव स रुद्रोनात्रसंशयः ॥ २७ ॥
 शिरसा धारिते कोटिः कर्णयोर्दशकोटयः ।
 शतकोटिर्गळ्वेबन्धे मूर्ध्नि कोटिसहस्रकम् ॥ २८ ॥
 अयुतञ्चोपवीते तु लक्षकोटिर्भुजे धृते ॥
 अश्वमेधम्मणि (व) न्धे तु रुद्राक्षं मोक्षसाधनम् ॥ २९ ॥
 रुद्राक्षधारको भूत्वा यत्किञ्चित् कर्मवैदिकम् ।
 कुर्वन्विप्रस्सदाभक्त्या महदाप्नोति तत्फलम् । इति ॥ ३० ॥
 अभिज्ञोवानभिज्ञो वा रुद्राक्षस्स तु धारणात् ।
 शिवलोकं प्रपद्येत कीकटे गर्दभो यथा ॥ ३१ ॥
 रुद्राक्षमदधाद्देव गर्दभः केन हेतुना ।
 कीकटं केन वा प्राप्तस्सर्वज्ञपरमेश्वर ॥ ३२ ॥
 श्रुणु पुत्र पुरावृत्तं गर्दभो विन्ध्यपर्वते ।
 धत्ते रुद्राक्षभारन्तु वाहितः पथिकेन वै ॥ ३३ ॥

23c-24b. Cf. *Suprabhedāgama*, *Caryāpāda* 6:76

प्रयाणकाले रुद्राक्षं भक्षयित्वा मृतन्तु ये ।
 ते रुद्र पदमाप्नोति पुनर्जन्म न विद्यते ॥

27 स तु पातकैः] *conj.*; स पातकैः K 28 दशकोटयः] *conj.*; दशको — : K
 29 भुजे धृते] *conj.*; भुजे — ते K

श्रान्तोऽसमर्थस्तत्भारं वोढुं पतितवान् भुवि ।
त्यक्तः प्राणस्त्रिणेत्रस्तु शूलपाणिर्महेश्वरः ॥ ३४ ॥

मत्प्रसादान्महासेनः ममान्तिकमुपागतः ॥
यावद्वक्तृस्य संख्यानां रुद्राक्षाणां सगर्दभः ॥ ३५ ॥

तावद्युगसहस्राणि शिवलोके महीयते ॥
रुद्राक्षधारणाच्छ्रेष्ठन्नकिञ्चिदिह विद्यते ॥ ३६ ॥

अमन्त्रधारणस्येव गुणा एते प्रकीर्तिताः ।
यः पुनर्मन्त्रसंयुक्तन्धारयेत् भक्तितो नरः ॥ ३७ ॥

गुणानान्तस्यमाहात्म्यं कथितुन्नैव शक्यते ।
एतेचैव गुणावत्स तव प्रीत्या मयोदिताः ॥ ३८ ॥

स्व शिष्येभ्यश्च वक्तव्यन्नाशिष्येभ्यः कदाचन ।
अभक्तस्यापि मूर्खस्य न कदाचित् प्रकाशयेत् ॥ ३९ ॥

स्कान्दे एव —

लक्षञ्चश्रवणे पुण्यं कोटिर्भवति दर्शनात् ।
दशकोटि सहस्राणि धारणाल्लभते नरः ॥ ४० ॥

लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटि शतानि च ।
जपैकाल्लभते पुण्यन्नात्रकार्या विचारणा ॥ ४१ ॥

ब्रह्मकैवर्त्ते —

रुद्राक्षाष्टशतेन येनकलिता माला सदा धार्यते
कण्ठे तेन लभेत् क्षणात् क्षणमहो पुण्यं ह येज्याधिकम् ।
विन्ध्यादौमृदकः खरोवियदभूद्रुद्राक्षभारासहः
कैलासे शतकल्पमीशस्सदृशो हाहानवद्ये गणः ॥ ४२ ॥

स्नाने वा जपहोमयोर्व्रततिथौ देवार्चनादानयो
दीक्षाश्राद्धकयो कृतौ स भवितो रुद्राक्षमालाधरः ।

36 महासेनः] conj.; महासे — K 37 विद्यते] conj.; विष्यते K 40 शिष्येभ्यश्च]
conj.; शिष्येभ्यश्च K 43 येनकलिता] conj.; — नकलिता K 44 कृतौ स भवितो]
conj.; — तौ स भवितो K

कुर्यात्कर्म स वैदिकश्च सकलं स्यादक्षयन् तत्फलं
नो चेद्व्यर्थमिदं भवत्ययमहो पापोऽनवद्योर्ध्वम् ॥ ४३ ॥

पापिष्ठोपि नरोऽक्षमेकमपि वा धत्ते च शुद्धो भवेत्
कुर्वन्वापि नलिप्यते ह्यनुचितैस्तत्तन्मुखाक्षोदितैः ।
पुच्छं योज्यमुखं मुखेनसदृशैर्मुक्ताप्रवालान्तरै
स्सौवर्णैर्मणिभिर्दधन्मखफलं मर्त्योऽनवद्यो भवेत् ॥ ४४ ॥

रुद्राक्षं वपुषादधद्यदिमृतश्चानोपि मुक्तोभवेत्
खादन्यन्त्यमुभुक्तके शिवपुरं गच्छेद्धनो जायते ।
किन्तूक्तैर्बहुभिस्समन्त्रकमिदं स्वांगे सदा धारक
स्संसारं न पुनः प्रयाति मनुजो वक्ष्येनवद्येतव ॥ ४५ ॥

केचित्सूतकशावयोज्ज्वलमलोत्सर्गे च सङ्गेस्त्रियोः
शुद्धावक्षकमालिकां न दधेस्वायुक्षयस्यादिति ।
अन्ये पापहरं सदाधृतमिति प्रोचुर्भुजेकर्णयोः
रक्षन्मन्त्रपुरस्सरन्तु महती माला न धार्याऽशुचौ ॥ ४६ ॥

रुद्राक्षद्रुमपत्पल्लवपुटस्पृष्टानिलस्पर्शना
हूरस्थास्तरवस्तृणान्यपि ॥ यान्त्यक्षयं तत्पदम् ।
तत्पुण्यद्रुमजातलक्षणमणिं विभ्रत्यजस्रं नरो
मुच्येत्संसृतिबन्धनादिति पुनश्चित्रन्नकिञ्चित् प्रिये ॥ ४७ ॥
देवीं प्रति शिववचनम् ॥

ईश्वरः —

जाबालोपनिषत्स्वाध्वी ममज्ञानस्य सिद्धये ।
प्रधानसाधनान्याह प्राणिनामादरेण तु ॥ ४८ ॥
अविमुक्तम्ममक्षेत्रं मान्नाम परमं शुभम् ।
शतरुद्रीयसंज्ञश्च तथा सन्यासमुत्तमम् ॥ ४९ ॥
भस्मनोद्धूलनन्तद्वत्तिपुण्ड्रस्य च धारणम् ।
रुद्राक्षधारणं साक्षाच्छिवशब्दजपस्तदा ॥ ५० ॥

44 पापोऽनवद्योर्ध्वम्] conj.; पापेन्नवद्योर्ध्वम् K 45 मर्त्योऽनवद्यो] conj.; मर्त्यो —
द्ये K

भस्मसंपादनन्ध्यानम्ममेव परमस्य च ।
 एतान्याहप्रसन्नानि साधनानि प्रियेण तु ॥ ५२ ॥
 एतत् सर्वम्मयाख्यातं ममविज्ञानसिद्धये ।
 एतद्धर्मेषु यश्चद्वां नित्यं कुर्याद्विजोत्तमः ॥ ५३ ॥
 अचिराल्लभते ज्ञानं संसारच्छेदकारणम् ।
 एषु धर्मेषु यो धर्मो विलोपस्य च धर्मिणः ॥ ५४ ॥
 न तस्य ब्रह्मविज्ञानं ज्यायते न हि संशयः ।

अगस्त्यसंहितायाम्—

भवेत्त्रिषवणस्त्रायी भस्मोद्धूलितविग्रहः ॥ ५५ ॥
 प्रणवञ्च जपेन्नित्यं मोक्षशास्त्रस्य चिन्तनम् ।
 भस्मेनैवाग्निहोत्रस्य शिवाग्निजनितेन वा ॥ ५६ ॥
 त्रिपुण्ड्रधारी सततं ब्राह्मणस्सर्वकर्मसु ।
 आयुष्यवर्द्धनं ह्येतत् त्रिविधस्यापि देहिनः ॥ ५७ ॥
 त्रिपुण्ड्रधारी सततं धारी रुद्राक्षकङ्कणः ।
 सर्वकर्माधिकारी स्यादन्यथा न शुचिर्भवेत् ॥ ५८ ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

कार्तिकेय उवाच—

भगवन्देवदेवेश लोकनाथ जगत्पते ।
 पृच्छामि त्वामहं भक्त्या कथयस्व प्रयत्नतः ॥ ५९ ॥

ईश्वरः—

पुण्यानां परमं पुण्यं पवित्रं पापनाशनम् ।
 रुद्राक्षधारणन्नित्यं इहलोके परत्र च ॥ ६० ॥

तत्रैव—

रुद्राक्षस्यफलं वत्स त्रिषुलोकेषु विश्रुतम् ।

54 विलोपस्य च धर्मिणः] conj.; विलोयस्य धर्मिणः K (unmetrical) 55 °धूलित] em.; °धूलत K 58 धारी रुद्राक्ष] conj.; □ रुद्राक्ष K 58 न शुचि°] conj.; स शुचि° K 59 भक्त्या] conj.; भ — अ K

अक्षस्यदर्शनं पुण्यं स्पर्शनात् कोटिरुच्यते ॥ ६१ ॥

शतकोटिगुणं पुण्यं धारणात्सततं नृणाम् ।

लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटि शतानि च ॥ ६२ ॥

जपतो जुह्वतश्चैव रुद्राक्षस्य च धारणात् ।

तत्रैवान्यत्र—

रुद्राक्षं कण्ठमाबध्य श्वापि वा म्रियते यदि ॥ ६३ ॥

सोऽपि रुद्रपदं याति किंपुनर्मानुषादयः ।

शुचिर्वाप्यशुचिर्वापि अभक्षस्यापि भक्षणात् ॥ ६४ ॥

गुरुदाररतो वापि ब्रह्महत्यादि संशयः ।

स्नेच्छोवाप्यथ चण्डालः युक्तो वा सर्वपातकैः ॥ ६५ ॥

यो रुद्राक्षधरोमर्त्यस्सरुद्रो नात्र संशयः ।

रुद्राक्षमालिकां कर्णे धरयेत् भक्तिसंयुतः ॥ ६६ ॥

पापकर्मोऽपि यो नित्यं रुद्रलोके महीयते ।

॥ अथ पापनाशकत्वम् ॥

पाप्मे—

रुद्राक्षं शिरसाह्वेकं ॥ रुद्रपरैस्सह ॥ ६७ ॥

ध्वंसनं सर्वपापानां सर्वदुःखविमोचनं ।

उच्छिष्टो वा विकर्मस्थो युक्तो वा सर्वपातकैः ॥ ६८ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यो रुद्राक्षस्य तु धारणात् ।

तत्रैव—

खादन्मांसं पिबन्मद्यं सङ्गच्छन्नन्त्यजामपि ॥ ६९ ॥

पातकेभ्यो विमुच्येत रुद्राक्षे शिरसि स्थिते ।

तत्रैव—

रुद्राक्षमालिकां कण्ठे धारयेत् भक्तिवर्जितः ॥ ७० ॥

पापकर्मापि यो नित्यं स मुक्तस्सर्वबन्धनात् ॥

63 रुद्राक्षं] conj.; रुद्राक्ष — K 68 युक्तो] conj.; योक्तो K

वासिष्ठलैंगे—

पश्यन्नपि निषिद्धाश्च तथा शृण्वन्नपि स्मरन् ॥ ७१ ॥

जिघ्रन्नपि तथाचाक्षन् प्रलपन्नपि सन्ततम् ॥

कुर्वन्नपि तथा गच्छन्विसृजन्नपि मानवः ॥ ७२ ॥

रुद्राक्षधारणादेव सर्वैः पापैः प्रमुच्यते ।

तत्रैव—

कश्चित्पुरा मुने जात्या चण्डालोतीव दुर्ज्जनः ॥ ७३ ॥

आसीत् ब्रह्मन् कुतन्तेन ब्रह्महत्या सहस्रकम् ।

गवां सहस्रन्निहतं ब्राह्मणानां धनं हृतम् ॥ ७४ ॥

अन्यानियानिकर्माणि घोराण्याचरितानि च ।

तथापि तस्य पापानि मुने रुद्राक्षधारणात् ॥ ७५ ॥

दग्धानि शाल्मली तूला यथा दावाग्निसंस्थितम् ।

कालेनमरणं प्राप्तस्सपुनर्यममागतः ॥ ७६ ॥

सोपि तं प्राह भगवा यमः सर्वार्थवित्तमः ।

अहोपापं कृतं सर्वं त्वयालोके परन्तप ॥ ७७ ॥

तत्फलन्त्वां मयाबुद्धा शक्यं भो इरितुन्नहि ।

महात्मन् सकलन्दग्धं तव रुद्राक्षधारणात् ॥ ७८ ॥

गच्छगच्छ विमानेन शिवलोकं सुखावहम् ।

सोमसूर्यप्रतीकाशं विमानं सर्वगामिकम् ॥ ७९ ॥

आरुह्य नृत्तगीताद्यैस्साकं शिवपुरं गतः ।

तत्र दत्तं मयात्वस्य ब्रह्मन् रौद्रपदं मुदा ॥ ८० ॥

देवैश्च मुनिभिश्चान्यैः पूजितस्सर्वदाप्यसौ ।

तस्मात्सर्वैस्सदा कार्यं रुद्राक्षाणाञ्च धारणम् ॥ ८१ ॥

भोगमोक्षप्रदं पुण्यं मयाचैतद्धृतं मुदा ।

77 यमः सर्वार्थवित्तमः] conj.; — सर्वार्थवित्तमः K 78 इरितुन्नहि] conj.; — इतुन्नहि K 79 सोमसूर्य] conj.; सो — सूर्य K 80 °त्वस्य] conj.; — स्य K 81 देवैश्च] conj.; देवैश्च K

अहोरुद्राक्षमाहात्म्यम्मयावक्तुं शक्यते ॥ ८२ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कुरुरुद्राक्षधारणम् ।

ब्रह्माण्डपुराणे—

हस्तेचोरसिकण्ठे वा मस्तकेवापि धारयेत् ॥ ८३ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यो नरो रुद्राक्ष धारणात् ।

स्कान्दे—

हस्ते वा यदि वा कण्ठे मस्तके वाथ वक्षसि ॥ ८४ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यो नरो रुद्राक्षधारणात् ।

॥ अथ ब्रह्मविष्णुशिवदेवनान्तर ऋष्यादि धार्यत्वम् ॥

पराशरे—

महादेवश्चविष्णुश्च ब्रह्मा तेषां विभूतयः ।

देवाश्चान्ये सदा भक्त्या खलु रुद्राक्षधारिणः ॥ ८४ ॥

तेषां वंशप्रसूताश्च मुनयस्सकला अपि ।

श्रौतस्मार्त्तपराशुद्धाः खलु रुद्राक्षधारिणः ॥ ८५ ॥

पापिष्ठानां मनुष्याणां रुद्राक्षाणाञ्च धारणे ।

श्रद्धा न जायते यस्माद्वेदसिद्धे विमुक्तिदे ॥ ८६ ॥

बहूनां जन्मनामन्ते महादेवप्रसादतः ।

रुद्राक्षधारणे श्रद्धा स्वभावेनैव जायते ॥ ८७ ॥

इदं रुद्राक्षमाहात्म्यं पूर्वभस्मप्रकरणे भस्मन आश्रमधर्मत्वमोक्षार्थित्व-
पापनाशकत्वशिवविष्णवादि सर्वधृतत्वं निरूपणावसरे बहुधावृत्तम् ॥

वासिष्ठलैंगे—

रुद्राक्षधारणादेव रुद्रो रुद्रत्वमागतः ।

मुनयस्सत्यसंकल्पा ब्रह्मा ब्रह्मत्वमागतः ॥ ८८ ॥

॥ अथ रुद्राक्ष ध्यातृधारिदानपूजाफलम् ॥

स्कान्दे—

रुद्राक्षार्पितचेता यो रुद्राक्षं येन धारितम् ॥ ८९ ॥

असौ माहेश्वरो लोके नमस्यस्स तु लिंगवत् ।

तत्रैव —

धृतरुद्राक्षकण्ठाय यस्त्वन्नं संप्रयच्छति ॥ ९० ॥

त्रिसप्तकुलमुद्धृत्य रुद्रलोकं स गच्छति ।

वासिष्ठलैंगे—

अनेनभुक्तं रुद्रेण यत्भुक्तन्तत्तथा भवेत् ॥ ९१ ॥

पीतं रुद्रेण पीतं स्यात् घ्रातं घ्रातं शिवेन तत् ।

तत्रैव—

रुद्राक्षधारिणे भक्त्या वस्त्रन्धान्यं ददाति यः ॥ ९२ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तश्शिवलोकं स गच्छति ।

रुद्राक्षधारिणं श्राद्धे मोदयित्वा तु भोजयेत् ॥ ९३ ॥

पितृलोकमवाप्नोति नात्रकार्या विचारणा ।

रुद्राक्षधारिणः पादौ प्रक्षाल्यापः पिवेन्नरः ॥ ९४ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तश्शिवलोके महीयते ।

सुराणामसुराणां च वन्दनीयो यथा शिवः ।

रुद्राक्ष धारी सततं वन्दनीयस्तथा नरैः ॥ ९५ ॥

॥ अथ रुद्राक्षधारिनिन्दा दोषः ॥

रुद्राक्षधारिणं दृष्ट्वा परिवादं करोति यः ।

उत्पत्तौ तस्य सांकर्यमनुमेयं विपश्चिता ॥ ९६ ॥

रुद्राक्षधारणे शुद्धा येषान्नास्ति महामुने ।

संकीर्णसंभवेत् ब्रह्मन् तेषां वंशपरंपरा ॥ ९७ ॥

आलीनमकुलीनं वा भूतिरुद्राक्षधारिणम् ।

दृष्टोन्नतासने स्थित्वा रौरवन्नरकं व्रजेत् ॥ ९८ ॥

॥ अथ रुद्राक्षोत्पत्तिप्रकारः ॥

स्कान्दे—

ईश्वरः—

शृणुषण्मुख तत्त्वेन कथयामि समासतः ।

त्रिपुरोनाम दैत्यस्तु पुरासीत् सर्वदुर्जयः ॥ १९ ॥

हतास्तेन सुरास्सर्वे ब्रह्मविष्णवग्निदेवताः ।

तैस्सर्वैः कथिते तस्मिन् मदाहं त्रिपुरं प्रति ॥ १०० ॥

अचिन्तयन्महाशस्त्रं सर्वशस्त्र मनोहरम् ।

सर्वदेवमयन्दिव्यं जलन्तं घोररूपिणम् ॥ १०१ ॥

त्रिपुरस्य वधार्थाय देवानान्त्राणनाय च ।

सर्वविघ्नोपशमनमघोरास्त्रमचिन्तितम् ॥ १०२ ॥

दिव्यं वर्षसहस्रन्तु चक्षुरुन्मीलितं मया ।

पञ्चान्ममाकुलाक्षिभ्यः पतिता जलविन्दवः ॥ १०३ ॥

तत्राश्रुविन्दवो जाता महारुद्राक्षवृक्षकाः ।

ममाज्ञया महासेन मर्त्यानां हितकाम्यया ॥ १०४ ॥

षण्मुखः —

कति भेदाः कतिमुखाः कावाधिष्ठातृदेवताः ।

गुणास्तु कीदृशास्तेषां कथयस्व यथार्थतः ॥ १०५ ॥

ईश्वरः —

शृणु षण्मुख तत्त्वेन तत्सर्वं कथयामि ते ।

बभूवुस्ते च रुद्राक्षाण्यष्टत्रिंशत् प्रभेदतः ॥ १०६ ॥

सूर्यनेत्रसमुत्भूताः कपिलाद्वादशस्मृताः ।

सोमनेत्रोत्थिता श्वेता ते षोडशविधाः क्रमात् ।

वह्निनेत्रोत्भवाः कृष्णा दश भेदा भवन्ति ते ॥ १०७ ॥

श्वेतवक्त्रन्तु रुद्राक्ष ज्ञातितोब्राह्ममुच्यते ।

क्षात्रं रक्तं तथामिश्रं वैश्यं कृष्णन्तु शूद्रकम् ॥ १०८ ॥

104-104. Cf. *Makutāgama* 2:121-22b:

दिव्यवर्ष सहस्रन्तु चक्षुरुन्मीलितं मया ।

मुञ्चन्ति मम नेत्राणि विन्दवः पतितो भुवि ॥

विन्दवो गुरुवृक्षाश्च फलं रुद्राक्षमुच्यते ।

108 सोमनेत्रोत्थिता श्वेता] *conj.*; सोमनेत्रोत्थिताश्वेता K

ब्रह्मकैवर्ते—

अनवद्यां प्रतिना— शर्म्मा —

दैत्यः पुरासीत् त्रिपुरः प्रसिद्धो नाम्नाऽनवद्ये निखिलैरजय्यः ।

हतास्सुरा ये न रथांगपाणिर्जितोविरिञ्चः ककुभामयीशः ॥ १०९ ॥

हतावशिष्टैरुदितोऽतिभीतैस्तुतास्सहस्रं शरदां प्रसन्नः ।

अचिन्तयत्तं प्रतिहन्तुकामश्शस्त्रन्दुरापं सकलामरौघैः ॥ ११० ॥

स्फुरत्स्फुलिंगं तपनप्रकाशं सर्वाऽशुभघ्नजगतोऽवनाय ।

उन्मील्यनेत्राणिशरत्सहस्रमघोरमस्त्रं रिपुनाशनार्थम् ॥ १११ ॥

तदाकुलन्तस्य बभूवचाक्षणान्वयन्ततोऽश्रूण्यपतं ॥ तेभ्यः ।

रुद्राक्षवृक्षाविटपैर्बभूवुश्शिवाज्ञयासर्वजगद्धिताय ॥ ११२ ॥

रुद्राक्षवृक्षास्तपनाक्षिजातास्तेद्वादशस्युः कपिलाः प्रभेदैः ।

चन्द्राक्षिजाष्णोडश शुभ्रवर्णाः कृष्णा दशास्युर्ज्वलनाक्षिजाताः ॥ ११३ ॥

ब्राह्मं सितं कापिलवर्णयुक्तं क्षात्रन्तुवैश्यं ह्युभयात्मकं यत् ।

कृष्णन्तु शूद्रं कथयन्ति बीजं रुद्राक्षवृक्षप्रभवन्तु जात्या ॥ ११४ ॥

॥ अथ रुद्राक्षधारणप्रकारः ॥

तत्रादौ वर्णाश्रमोचितानान्धार्याणारुद्राक्षाणां गन्धतोयेन प्रक्षाळनं अनन्तरं पञ्चगव्येन अनन्तरं शुद्धतोयेन अनन्तरं श्रीरुद्रेणाभिषेचयेत् । इयमेव रुद्राक्षाणां प्रतिष्ठा वैदिकी ।

जपमालिका रुद्राक्षाणाञ्च । यद्यपि पुराणेषु जपमालिका रुद्राक्षाणां प्रतिष्ठाविशेषो दृश्यते स तान्त्रिकाणामेव । अथवा वैदिकमते रुद्राक्षाणां प्रतिष्ठैव नास्ति । श्रुत्यादिष्वदर्शनात् । यथा स्वयंभुलिंगस्य प्रतिष्ठा न विधीयते तथा रुद्राक्षाणां स्वयंभुत्वात् न प्रतिष्ठा ।

शिखायामेकं शिरसिषट् त्रिंशत् संख्याकं चत्वारिंशत् संख्याकं वा तदधिकं संख्याकं वा कर्णयोषट् षट्पण्डे द्वात्रिंशत् उरसि पञ्चाशत् नाभिपर्यन्तं अष्टोत्तरशतं अधिकं वा सहस्रपर्यन्तं बाहोष्णोडशषोडश मणिवन्धयोद्वादश द्वादश यज्ञोपवीते एकम् । एवं वर्णाश्रमोचितानां रुद्राक्षाणां यथोचितमन्त्रेण धारणं जपमालिकानान्तु अष्टोत्तरशतं शतं चतुःपञ्चाशत् पञ्चाशत् सप्तविंश-

तिर्वा पञ्चविंशतिर्वा । अत्र वचनानि प्रदृश्यन्ते ।

वासिष्ठालैङ्गे —

वसिष्ठः —

रुद्राक्षधारणं देव कुत्र प्रोक्तं वृषध्वज ।

केन मन्त्रेण देवेश कया भावनयेरितम् ॥ ११५ ॥

केषां धार्यं महादेव किं फलं धारणस्य च ।

ईश्वरः —

बद्धास्वर्णेन रुद्राक्षं रजतेनाथवा मुने ॥ ११६ ॥

शिखायान्धारयेन्नित्यं कर्णयोर्वा समाहितः ।

यज्ञोपवीते हस्ते वा कण्ठे तुन्देऽथवा नरः ॥ ११७ ॥

श्रीमत्पञ्चाक्षरेणैव प्रणवेनैव वाऽथवा ।

आत्ममन्त्रेणमेधावी रुद्राक्षन्धारयेन्मुदा ॥ ११८ ॥

रुद्राक्षधारणं साक्षाच्छिवज्ञानस्य लक्षणम् ।

रुद्राक्षं यच्छिखायान्तत् परतत्त्वमिति स्मरेत् ॥ ११९ ॥

कण्ठयोरुभयोर्ब्रह्मन् देवं देवीं च भावयेत् ।

यज्ञोपवीते देवांश्च तथा हस्ते दिशस्मरेत् ॥ १२० ॥

कण्ठे सरस्वतीन्देवीं पावकश्च विभावयेत् ।

सर्वाश्रमाणां वर्णानां रुद्राक्षाणाञ्च धारणम् ॥ १२१ ॥

कर्तव्यम्मन्त्रतः प्रोक्तं द्विजानां नान्यवर्णिनाम् ।

स्कान्दे —

एकवक्त्रशिवस्साक्षात् ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥ १२२ ॥

123c-23b. Cf. *Śivarahasya* 000, Cf. also *Śivamahāpurāṇa*, *Vidyēśvarasamhitā* 25:64-66:

एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

अवध्यत्वं प्रतिष्ठोतो बहिस्तम्भं करोति च ॥

द्विवक्त्रो हरगौरी स्याद्गोवधाद्यधनाशकृत् ।

120 परतत्त्वमिति] conj.; परतत्त्वमिनि K 121 °उभयोर्ब्रह्मन्] conj.; °उभयोर्ब्रह्मन् K 123 द्विजानां नान्य°] conj.; द्विजानां तु नान्य K (unmetrical)

द्विवक्तो देवदेवस्यात् गोवधन्नाशयेद्भवं ।
 त्रिवक्तृस्त्वनलस्साक्षात् स्त्रीहत्यान्दहति क्षणात् ॥ १२३ ॥
 चतुर्वक्तृस्वयं ब्रह्मा नरहत्यां व्यपोहति ।
 पञ्चवक्तृः स्वयं रुद्रः कालाग्निर्नाम नामतः ॥ १२४ ॥
 अभक्ष्यभक्षणोद्धूतैरगम्यागमनोद्भवैः ।
 मुच्यते सर्वपापैस्तु पञ्चवक्तृस्य धारणात् ॥ १२५ ॥
 षड्वक्तृः कार्तिकेयस्तु तद्धार्यं दक्षिणे करे ।
 ब्रह्महत्यादिकैः पापैः मुच्यते नात्रसंशयः ॥ १२६ ॥
 सप्तवक्तो महानागोह्यनन्तो नाम नामतः ।
 तद्धारणात्तु मुच्येत स्वर्णस्तेयादि पातकैः ॥ १२७ ॥
 अष्टवक्तो महासेन साक्षादेव विनायकः ।
 मानकूटन्तुलाकूटं स्वर्णकूटं तथैव च ॥ १२८ ॥
 द्रष्टृचित्तस्त्रियं वाथ संस्पृशेद्वा गुरुस्त्रियम् ।
 एवमादीनि पापानि घ्नन्ति सर्वाणि धारणात् ॥ १२९ ॥
 विघ्नास्तस्य प्रशाम्यन्ति यान्ति चान्ते परं पदम् ।
 भवन्त्येते गुणास्सर्वेह्यष्टवक्तृस्य धारणात् ॥ १३० ॥

124-25. Cf. *Śivamahāpurāṇa*, *Vidyēśvarasaṃhitā* 25:67-70:

त्रिवक्तो यो हि रुद्राक्षः साक्षात्साधनदस्सदा ।
 तत्प्रभावाद्भवेयुर्वै विद्याः सर्वाः प्रतिष्ठिताः ॥
 चतुर्वक्तृः स्वयं ब्रह्मा नरहत्यां व्यपोहति ।
 दर्शनात्स्पर्शनात्सद्यश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥
 पञ्चवक्तृः स्वयं रुद्रः कालाग्निर्नामतः प्रभुः ।
 सर्वमुक्तिप्रदश्चैव सर्वकामफलप्रदः ॥
 अगम्यागमनं पापमभक्ष्यस्य च भक्षणम् ।
 इत्यादिसर्वपापानि पञ्चवक्तो व्यपोहति ॥

124 गोवधन्नाशये°] conj.; गो — धन्नाशये° K 125 ब्रह्मा] conj.; ब्रमा K 125 न-
 रहत्यां] conj.; न — ह — आं K 125 कालाग्निर्नाम] conj.; कालाग्निन्नान K
 127 तद्धार्यं] conj.; — धार्यं K

नववक्त्रो भैरवस्तु धारयेद्दामबाहुके ।
 भुक्तिमुक्तिप्रदः प्रोक्तो ममतुल्यबलो भवेत् ॥ १३१ ॥
 भृणहत्यासहस्राणि ब्रह्महत्या शतानि च ।
 तत्सर्वत्रश्यति क्षिप्रं नववक्त्रस्य धारणात् ॥ १३२ ॥
 दशवक्त्रस्तु देवेशस्साक्षाद्देवो जनार्दनः ।
 ग्रहाश्चैव पिशाचाश्च वेताळा ब्रह्मराक्षसाः ॥ १३३ ॥
 पन्नगाश्च प्रणश्यन्ति दशवक्त्रस्य धारणात् ।
 वक्त्रैकादशरुद्राक्षं रुद्रैकादशकं स्मृतम् ॥ १३४ ॥
 शिखायान्धारयेद्यो वै तस्य पुण्यफलं शृणु ।
 अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च ॥ १३५ ॥
 गवां शतसहस्रस्य सम्यक्दत्तस्य यत्फलम् ।
 तत्फलं समवाप्नोति वक्त्रैकादश धारणात् ॥ १३६ ॥
 रुद्राक्षन्द्वादशास्यच्च कण्ठदेशे तु धारयेत् ।
 आदित्यास्तोषिता नित्यं द्वादशास्येष्ववस्थिताः ॥ १३७ ॥
 गोमेधैश्चाश्वमेधैश्च यत्फलन्तदवाप्नुयात् ।
 शृंगिणां शस्त्रिणाञ्चैव व्याघ्रादीनां भयन्नहि ॥ १३८ ॥
 नचैवाधिभयन्तस्य नचव्याधिः प्रवर्तते ।
 न च किञ्चिद्भयन्तस्य सुखीचैवेश्वरो भवेत् ॥ १३९ ॥
 हस्त्यश्वमृगमाज्ज्जर सर्पमूषिकदर्दुरान् ।
 खरांश्च सृगलासांश्च हत्वा बहुविधानपि ॥ १४० ॥
 मुच्यते नात्र सन्देहो वक्त्रद्वादशधारणात् ।
 वक्त्रत्रयोदशं वत्स रुद्राक्षं यदि लभ्यते ॥ १४१ ॥
 कार्तिकेयसमं ज्ञेयं सर्वकामार्थं सिद्धिदम् ।
 रसो रसायनं चैव पादुका चैव सिद्ध्यति ॥ १४२ ॥
 तस्यैव सर्वभोग्यानि नात्रकार्या विचारणा ।

मातरं पितरं वापि भ्रातरं वापि हन्ति यः ॥ १४३ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यस्त्रयोदश मुखस्य तु ।

त्रयोदशास्यो रुद्राक्षो लभ्येत यदि पुत्रक ॥ १४४ ॥

धारयेत्सततं मूर्ध्नि तस्य पुण्यं शिवस्य तु ।

किं पुनर्बहुनोक्तेन वर्णनेन पुनः पुनः ॥ १४५ ॥

पूज्यते सततन्देवैः प्राप्यते च परां गतिम् ।

रुद्राक्षमेकं शिरसि धार्यं भक्त्या द्विजोत्तमैः ॥ १४६ ॥

षट् त्रिंशत्भिः शिरोमाला धारणीया मनीषिभिः ।

द्वात्रिंशद्भिः कण्ठमाला पञ्चाशत्भिर्हृदि स्मृता ॥ १४७ ॥

कलाक्षैर्बाहुवल्लयमङ्गाक्षैर्मणिवन्धनम् ।

अष्टोत्तरशतेनापि पञ्चाशत्भिर्षडानन ॥ १४८ ॥

अथवा सप्तविंशत्या कृत्वारुद्राक्षमालिकाम् ।

धारणाद्वा जपाद्वापि ह्यनन्तफलमश्नुते ॥ १४९ ॥

अष्टोत्तरशतैर्माला रुद्राक्षैर्धार्यते यदि ।

क्षणेक्षणेऽथमेधस्य फलं प्राप्नोति षण्मुख ।

त्रिसप्तकुलमुद्धृत्य शिवलोके महीयते ॥ १५० ॥

वायवीये—

विप्रादीनां क्रमाच्छ्रुत्वेतं रक्तं पीतं तथाऽसितम् ।

तथालाभे यथा लाभं धारणीयमद्वेषितम् ॥ १५१ ॥

तत्रापि नोत्तरं नीचैर्धार्यन्ती चमथोत्तरैः ।

अधारणे धारणे च नरनरकाभीष्टदत्ततः ॥ १५२ ॥

ब्रह्मकैवर्त्ते—

एकाननं शङ्कर एव साक्षाद्गुद्राक्षबीजं विनिहन्ति हत्याम् ।

154-61. Cf. *Śaṭsāhasrika* quoted in *Sakalāgamasūtrasaṃgraha* IFP T 0351 p. 139-140:

एकाननं शङ्कर एव साक्षात् ... नास्मात् परं विद्यते ।

द्विवक्त्रबीजं बहुगोवधघ्नं देवेशदैवत्यमलभ्यमक्षणाम् ॥ १५३ ॥

अग्नेयमुक्तं वदनत्रयं यत् योषिद्वदघ्नं दधतां क्षणेन ।

चतुर्मुखं यच्चतुरानीयं नरस्य हत्यां क्षणतो निहन्ति ॥ १५४ ॥

कालाग्निरुद्रं खलु पञ्चवक्त्रमभक्ष्यदुस्संगम पातकघ्नम् ।

स्कान्दं हि यत् षड्वदनं करेण दक्षेण धार्येन्द्रिजहन्तु शुद्धे ॥ १५५ ॥

सप्ताननं भोगिपतिह्यनन्तस्तेयादिशुद्धिं विदधातिसद्यः ।

वैनायकं ह्यष्टमुखं स्वर्णकूटं गुरुस्त्रीगमनाद्यघ्नम् ॥ १५६ ॥

नवाननं भैरवदैवतञ्च भुक्तिञ्च मुक्तिं शिवतुल्य शक्तिम् ।

करोति वामेनकरेण धार्य भक्त्यायुतानामपि हन्ति कोटिम् ॥ १५७ ॥

हरिस्त्वयं यत् दशवक्त्रबीजं पिशाचभूतग्रहराक्षसां च ।

वेतालसर्पप्रतियोगि सिंह व्याघ्रादिकानस्यनिहन्ति शीघ्रम् ॥ १५८ ॥

एकादशास्यं शुभदं हि रौद्रं धार्य शिखायां विधिनाऽनवद्ये ।

नराश्वमेधायुत वाजपेय सहस्र गोदानसहस्र तुल्यम् ॥ १५९ ॥

यद्वक्त्राणि दशद्वयेन कथितं तत् भास्करीयं स्मृतम्

कण्ठस्थं रवि तुष्टिकृद्भयमस्रैर्गोमेधपुण्यैस्समम् ।

हस्त्यश्वसृगालमूषिकखरक्लीबान्धनारीमृग-

व्यालोक्षा शुकभेकसर्पमहिषव्याघात दोषावहम् ॥ १६० ॥

यद्वक्त्राणि दशत्रयञ्च लभते तत् कार्तिकेयस्त्वयम्

सर्वं सिद्ध्यति भोगभोग्यमखिलं सिद्धेत्ततः पादुका ।

इष्टार्थञ्च रसो रसायनमथ भ्रूणार्यमातापितृ-

भ्रातृस्त्रीवधतो विशुध्यति दधन् नास्मात्परं विद्यते ॥ १६१ ॥

रुद्राक्षमेकं शिरसाविधार्यं षट्त्रिंशमाला विदधीत मूर्ध्नि ।

द्वात्रिंशकैः कण्ठपदेऽवधार्या शतार्धं क्लृप्ता हृदयेन धार्या ॥ १६२ ॥

कलाक्षमाला भुजयोरुनाभेर्धार्याक्षमालामणिबन्धसीम्नि ।

158 भक्त्या°] conj.; हत्या° K 158 कोटिम्] conj.; — टिम् K 159 हरिस्त्वयं
यत् दशवक्त्रबीजं] conj.; हरिस्त्वयदशवक्त्रबीजं K 160 °नवद्ये] conj.; °नवन्द्ये K
164 भुजयोरुनाभे] conj.; भजयोरुनाक्षे° K 164 सीम्नि] conj.; सिम्नि K

अष्टोत्तरैर्वा शतकैश्च मालातदर्धं कूमापि तदर्धं माला ॥ १६३ ॥

कण्ठेधृता येन तथाक्षमाला जस्वाभ्रयाद्यज्ञसहस्रपुण्यम् ।

ब्रह्माण्डपुराणे —

ईश्वर उवाच —

श्रुणुषण्मुख यत्नेन वक्त्रं वक्त्रं यथा फलम् ।

एकवक्त्रशिवस्साक्षात् ब्रह्महत्या व्यपोहति ॥ १६४ ॥

द्विवक्त्रन्देवदेवेशो गोवधन्नाशयेद्ध्रुवम् ।

त्रिवक्त्रमनलस्साक्षात् स्त्रीहत्यानाशयेद्ध्रुवम् ॥ १६५ ॥

चतुर्वक्त्रस्वयं ब्रह्मा ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

पञ्चवक्त्र स्वयं रुद्रः कालाग्निन्नामनामतः ॥ १६६ ॥

अगम्यागमनाच्चैव ह्यभक्षस्य च भक्षणात् ।

मुच्यते सर्वपापेभ्यो पञ्चवक्त्रस्य धारणात् ॥ १६७ ॥

षड्वक्त्रं कार्तिकेयस्तु धारयेदक्षिणे करे ।

ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥ १६८ ॥

सप्तवक्त्रम्महानाग अनन्तो नाम नामतः ।

स्वर्णस्तेयादि गोहत्या पञ्चकैर्मुच्यते नरः ॥ १६९ ॥

अष्टवक्त्रम्महापुण्यं देवस्साक्षाद्विनायकः ।

मानकूटन्तुलाकूटं स्वर्णकूटन्तथैव च ॥ १७० ॥

एवमादीनिपापानि हन्ति सर्वाणि वै ध्रुवम् ।

नवास्थं भैरवस्साक्षात् धारयेद्वाम बाहुके ॥ १७१ ॥

अपि कोटिदानस्य फलं भवति षण्मुख ।

लक्षकोटि सहस्राणि पातकानि करोति यः ॥ १७२ ॥

तत्सर्वन्नाशयेत् क्षिप्रं नाववक्त्रस्य धारणात् ।

दशवक्त्रन्तु हे वत्स साक्षाद्देवो जनार्दनः ॥ १७३ ॥

164 माला] conj.; — ला K 166 यत्नेन] conj.; यत्नेन K 173 हन्ति] conj.; हन्ते

K 174 अपि] conj.; कपि K 175 °वक्त्रन्तु हे वत्स] conj.; वक्त्र — वत्स K

ग्रहाश्च भूतवेताळाः पिशाचा ब्रह्मराक्षसाः ।
 पन्नगाश्चापि नश्यन्ति दशवक्त्रस्य धारणात् ॥ १७४ ॥
 एकादशास्यं रुद्राक्षं रुद्रैकादशक स्मृतः ।
 शिखायान्धारयेन्नित्यं तस्य पुण्यफलं श्रुणु ॥ १७५ ॥
 अश्वमेध सहस्राणि वाजपेय शतानि च ।
 गवां शतसहस्रस्य सम्यक् दत्तस्य यत्फलं ॥ १७६ ॥
 तत्सर्वं समवाप्नोति वक्त्रैकादश धारणात् ।
 रुद्राक्षं द्वादशवक्त्रं कण्ठ एव तु धारयेत् ॥ १७७ ॥
 आदित्यास्तेन तुष्यन्ति द्वादशात्म व्यवस्थिताः ।
 वक्त्रत्रयोदशं वत्स रुद्राक्षं यदि धारयेत् ॥ १७८ ॥
 कामदं सिद्धिदं ज्ञेयं सर्वपापनिवर्हणम् ।
 मातापिता तथाबन्धुभ्राताचैव निरस्यते ॥ १७९ ॥
 मुच्यते सर्वपापैस्तु वक्त्रन्दृष्ट्वा त्रयोदश ।
 वक्त्रन्त्रयोदशं वत्स रुद्राक्षं यदि लभ्यते ॥ १८० ॥
 धारयेत्सततं मूर्ध्नि शक्तिविन्दुं शिवस्य तु ।
 गुणस्तस्य च माहात्म्यं कथितुन्नैव शक्यते ॥ १८१ ॥
 अथ जपविषयानिवचनानि स्कान्दे—
 लक्षणज्ञपमालाया श्रुणु वक्ष्यामि षण्मुख ।
 रुद्राक्षस्य मुखं ब्रह्मा बिन्दुरुद्र इतीरितम् ॥ १८२ ॥
 विष्णुः पुच्छं भवेच्छैवे भोगमोक्षफलप्रदा ।
 पञ्चविंशतिश्चाक्षैः पञ्चवक्त्रैस्सकण्टकैः ॥ १८३ ॥
 रक्तवर्णैरसम्मिश्रैः ॥ कृतविदर्भितैः ।
 अक्षसूत्रं प्रकर्तव्यं गोपुच्छवलयाकृति ॥ १८४ ॥

179 तत्सर्वं समवाप्नोति] conj.; तत् ॥ समवाप्नोति K (unmetrical) 179 धारणात्]
 conj.; धार — K 181 निरस्यते] conj.; नि ॥ स्यते K 182 त्रयोदश] conj.; त्र-
 योदशः K 183 माहात्म्यं] conj.; महात्म्यं K 184 इतीरितम्] conj.; इ — रितम्
 K 185 °च्छैवे] conj.; छै ॥ K

वक्त्रं वक्त्रेण संयोज्य पुच्छं पुच्छेन योजयेत् ।
 मेरुध्वमुखं कुर्यात् तद्वर्धनावकाशकम् ॥ १८५ ॥
 अंगुष्ठदेशिनीभ्यां तु मध्यमायां व्यवस्थितम् ।
 प्रक्षाळ्य गन्धतोयेन पञ्चगव्येन चोपरि ॥ १८६ ॥
 ततश्शिवांभसा क्षाळ्य ततो मन्त्रगणान्यसेत् ।
 स्पृष्ट्वा शिवास्त्रमन्त्रेण कवचेनावकुण्ठयेत् ॥ १८७ ॥
 मूलमन्त्रं न्यसेत्पश्चात् पूजयेत् पूर्ववत्तथा ।
 त्रिवृक् सूत्रेण ॥ यावदष्टोत्तरं शतम् ॥ १८८ ॥
 मूलमन्त्रं समुच्चार्य शुद्धभूमौ निधाय च ।
 तस्योपरि न्यसेत्सांगं शिवं परमकारणम् ॥ १८९ ॥
 प्रतिष्ठिता भवेन्माला सर्वकर्मफलप्रदा ।
 यस्यमन्त्रस्य यो मन्त्रस्तत्तेनैवाभिपूजयेत् ॥ १९० ॥
 मूर्ध्निकण्ठेऽधवाकर्णे न्यसेद्वा जपमालिकाम् ।
 रुद्राक्षमालाचैवं हि जप्तव्यानि यतात्मना ॥ १९१ ॥

पाप्मे —

अक्षमालाविधिं वक्ष्ये श्रुणुष्वनावहितो नृप ।
 साम्राज्यं स्फाटिको दद्यात् पुत्रजीवी परां श्रियम् ॥ १९२ ॥
 आत्मकुशग्रन्थि रुद्राक्षस्सर्वकामदः ।
 प्रवाळश्च कृतामाला सर्वलोकवशंकरी ॥ १९३ ॥
 भोगमोक्षप्रदा माला स्यादामलक्षाः फलैः कृता ।
 मुक्ताफलैः कृतामाला सर्वविद्याप्रदायिनी ॥ १९४ ॥
 माणिक्यरचितामाला त्रैलोक्यस्त्री वशीकरी ।
 नीलैर्मरकतैर्वापि कृता शत्रुजयप्रदा ॥ १९५ ॥
 सुवर्णरचितामाला दद्याद्वा महतीं श्रियम् ।

188 गन्धतोयेन] em.; ते ॥ न K 193 न्यसेद्वा] conj.; — सेद्वा K 194 अक्षमालावि-
 धिं] conj.; अ — लाविधिं K 196 भोगमोक्ष°] conj.; ॥ मोक्ष° K 197 °मरकतै°]
 conj.; °मरकतै° K

तथा रूप्यमयीमाला कन्यां यच्छति कामिनाम् ॥ १९६ ॥

उक्तानां सर्वकामानां दायिनी हरदैः कृता ॥

अष्टोत्तरशता माला तत्रस्यादुत्तमोत्तमा ॥ १९७ ॥

शतसंख्योत्तमामाला पञ्चाशन्मध्यमा मता ।

चतुः पञ्चाशता यद्वा कुर्याद्वा सप्तविंशतिः ॥ १९८ ॥

अथवा पञ्चविंशत्या यदि स्याच्छतनिर्मिता ।

पञ्चाशदक्षराण्यत्रानुलोम प्रतिलोमतः ॥ १९९ ॥

इत्येवं स्थापयेत् गूढत्राकस्मैचित् प्रदापयेत् ।

वर्णं विन्यस्तया येन क्रियते मालया जपः ।

एकवारेण तस्यैव पुनश्चर्या कृता भवेत् ॥ २०० ॥

स्कान्दे —

कुर्यादष्टोत्तरशतैस्तदर्धैर्वा विधानतः ।

सप्तविंशतिकैर्वापि शुभां रुद्राक्षमालिकाम् ॥ २०१ ॥

मोक्षार्थी पञ्चविंशत्या पुष्ट्यर्थी त्रिंशता जपेत् ।

पञ्चाशत्भिस्सहैकेन पञ्चादश्याभिचारके ॥ २०२ ॥

अंगुष्ठं मोक्षदं ज्ञेयं तर्जनी शत्रुनाशनी ।

अनामिका शुभा ज्ञेया मध्यमाधनकारिणी ॥ २०३ ॥

कनिष्ठा मरणे शस्ता सर्वत्रांगुष्ठयुक् भवेत् ।

अंगुल्या जपसंख्यायां एकमेकफलं भवेत् ॥ २०४ ॥

शंसैर्द्दशगुणं प्रोक्तं स्फाटिकैस्तु सहस्रकम् ।

मौक्तिकैर्लक्षमित्याहुः पद्मकैः कोटिरुच्यते ॥ २०५ ॥

स्वर्णकैर्द्दशकोटिस्तु कुशैः कोटिसहस्रकम् ।

रुद्राक्षैर्जपतः पुत्र संख्या नैव च विद्यते ॥ २०६ ॥

उत्तमम्मानसं प्रोक्तं उपांशुह्यत्र मध्यमम् ।

199 °शता माला] conj.; °शता — K 200 कुर्याद्वा] conj.; कु — K 201 °ण्य-
त्रानुलोम] conj.; °ण्यत्र — लोम K 208 विद्यते] conj.; — ते K

उच्चैस्यादधमं ज्ञेयं जपस्तेष्वर्चनादिषु ॥ २०७ ॥

पराशरे—

अंगुल्या शंखमणिना पुत्रजीवेन वा बुधः ।

पद्माक्षैः स्फाटिकैर्वापि कुशग्रन्थ्याथवा जपेत् ॥ २०८ ॥

रुद्राक्षेणैव वा नित्यं जपेन्मन्त्रमतन्द्रितः ।

रुद्राक्षेण जपेन्मर्त्यस्साक्षाद्भुद्रसमो भवेत् ॥ २०९ ॥

रुद्राक्षस्य तु माहात्म्यं जाबालेनादरेण तु ।

पठ्यते मुनिभिस्सर्वैः शिवेनापि माहात्मना ॥ २१० ॥

अंगुल्या जप एकस्याद्रेखया — गुणं भवेत् ।

जपस्तु शंखमणिना जपमष्टोत्तरं भवेत् ॥ २११ ॥

जपस्तु पुत्रजीवेन भवेदेव शतत्रयम् ।

पद्माक्षेण सहस्रं स्यात् स्फाटिकेनायुतत्रयम् ॥ २१२ ॥

कोटिकोटि कुशग्रन्थ्या रुद्राक्षेणान्त वर्जितः ।

अतस्सर्वप्रयत्नेन रुद्राक्षैस्सर्वदा जपेत् ॥ २१३ ॥

अथ रुद्राक्षोत्पत्त्या विषये सर्वा बृहज्जाबाल श्रुतिः —

अथ हैनं भगवन्तं कालाग्निरुद्रं भुसुण्डुः पप्रच्छ - कथं रुद्राक्षोत्पत्तिः ? तद्धारणात् किं फलम् ? इति । तं होवाच भगवान् कालाग्निरुद्रः । त्रिपुरवधाय पुनरोन्मीलिताक्षोभं तेभ्यो जलविन्दवो भूमौ पतितास्तेन पतितास्ते रुद्राक्षा जातास्सर्वानुग्रहार्थाय तेषां नामोच्चारणेन दशगोदानफलम् । दर्शनस्पर्शनाभ्यान्द्विगुणं त्रिगुणफलं वदन्ति । अत ऊर्ध्वं वक्तुन्नशक्नोमि तत्र श्लोकाः —

कस्माज्जातस्तु किन्नाम कथं वा धार्यते नरैः ।

कतिभेदैर्मुखान्यत्र कैर्मन्त्रैः कथयस्व मे । २१४ ॥

दिव्यवर्षसहस्राणि चक्षुरुन्मीलितम्मया ।

पुटाभ्यां चलनाक्षिभ्यां पतिताजलविन्दवः ॥ २१५ ॥

209 जपस्तेष्वर्चनादिषु] conj.; जपस्ते — नादिषु K 210 कुशग्रन्थ्या°] conj.; कु — ग्रन्थ्या K 211 °मन्त्रमतन्द्रितः] conj.; °मन्त्रमत — तः K 212 जाबालेनादरेण] conj.; जाबाले — नादरेण K

तत्राश्रुबिन्दवो जाता महारुद्राक्ष वृक्षकाः ।
 स्थावरत्वमनुप्राप्य भक्तानुग्रहकारिणाम् ॥ २१६ ॥
 भक्त्या रात्रौ दिवा पापं दिवारात्रि कृतं हरेत् ।
 लक्षं तु दर्शनं पुण्यं कोटिस्तत्स्पर्शनात् भवेत् ॥ २१७ ॥
 तत्तत् कोटिशतं पुण्यं लभते धारणान्नरः ।
 लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटि शतानि च ॥ २१८ ॥
 तज्जपाम्लभते पुण्यं नरो रुद्राक्षधारणात् ।
 धात्रीफलप्रमाणं यत् श्रेष्ठमेतदुदाहृतम् ॥ २१९ ॥
 वदरीफलमानन्तु मध्यमं प्रोच्यते बुधैः ।
 अधमं चणमात्रं स्यात् प्रक्रियैषा मयोच्यते ॥ २२० ॥
 ब्राह्मणाक्षत्रिया वैश्या शूद्राश्चेति शिवाज्ञया ।
 वृक्षा जाता पृथिव्यां तु तज्जातीयाश्शुभाक्षकाः ॥ २२१ ॥
 श्वेता ब्राह्मणा ज्ञेया क्षत्रिया रक्तवर्णकाः ।
 पीता वैश्यास्तु विज्ञेया कृष्णाश्शूद्रा उदाहृताः ॥ २२२ ॥
 ब्राह्मणो विभृयाच्छ्वेतान्नक्तान्राजा तु धारयेत् ।
 पीतान्वैश्यस्तु विभृयात् कृष्णाञ्छूद्रस्तु धारयेत् ॥ २२३ ॥
 समास्त्रिगन्धादृढास्थूला कण्टकैस्संयुताश्शुभाः ।
 कृमिदण्डं छिन्नभिन्नं कण्टकैर्हीनमेव च ॥ २२४ ॥
 प्रणयुक्तमवृक्तं च षड्रुद्राक्षाणि वर्जयेत् ।
 स्वयमेव तुतद्वारं रुद्राक्षं स्यादिहोत्तमम् ॥ २२५ ॥
 यत्तु पौरुषयत्नेन कृतन्तन्मध्यमं भवेत् ।
 समान् स्निग्धान् दृढन्पक्वान् क्षौमसूत्रेण संयुतान् ॥ २२६ ॥
 धारयेत्सर्वगात्रेषु समास्थानि विचक्षणः ।

221 श्रेष्ठमेत°] conj.; श्रे — मेत° K 226 भिन्नं] conj.; — न्न K 227 °वृक्तं च]
 conj.; °वृक्तं K (unmetrical) 227 तद्वारं] conj.; — द्वारं K 228 कृतन्तन्मध्य-
 मं] conj.; कृतन्तन्मध्यमं K (unmetrical) 228 दृधान्पक्वान्] conj.; दृ — पक्वान् K
 229 विचक्षणः] conj.; विचक्षण — K

निघर्षे हेमरेखेव यस्य रेखा प्रदृश्यते ॥ २२७ ॥

तदक्षमुत्तमं विद्यात् तद्वार्यं शिवपूजकैः ।

शिखायामेकरुद्राक्षं त्रिशतं शिरसा वहेत् ॥ २२८ ॥

द्वात्रिंशतं गळे दध्यात् बाहोर्द्वादश धारयेत् ।

मणिबन्धे च तावन्ति स्कन्धे पञ्चाशतं वहेत् ॥ २२९ ॥

अष्टोत्तरशतम्मालामुपवीते प्रकल्पयेत् ।

द्विसरन्त्रिसरं वापि सराणां पञ्चकन्तु वा ॥ २३० ॥

सराणां सप्तकं वापि बिभृयात्कण्ठदेशतः ।

मकुटे कुण्डलेचैव कर्णिकाहारकेषु च ॥ २३१ ॥

केयूरमकुटेचैव कुक्षिबन्धे विशेषतः ।

उपवीतं सदाकालं रुद्राक्षन्धारयेन्नरः ॥ २३२ ॥

त्रिशतन्त्वधमं पञ्चशतमध्यममुच्यते ।

सहस्रमुत्तमं विद्यादेवं भेदे न धारयेत् ॥ २३३ ॥

शिरसीशानमन्त्रेण कण्ठे तत्पुरुषेण च ।

अघोरेण गळे धार्यन्तेनैव हृदयेपि च ॥ २३४ ॥

अघोरबीजमन्त्रेण करयोर्धारयेत् सुधीः ।

पञ्चाशदक्षग्रथितान् स्थाप्य यद्य ऽ चोदरे ॥ २३५ ॥

पञ्चब्रह्मभिरग्नेश्च त्रिमालाः पञ्चसप्त च ।

अथवा मूलमन्त्रेण सर्वाण्यक्षाणि धारयेत् ॥ २३६ ॥

अथ कालाग्निरुद्रं भुसुण्डुः पप्रच्छ । रुद्राक्षाणाम्मुखभेदेन यदक्षं यत्
स्वरूपं यत्फलमिति तत्स्वरूपं मुखयुक्तमरिष्टनिरसनक्षमं ब्रूहीति । सहोवा-
च—

तत्रैते श्लोकाः—

एकवक्तुन्तु रुद्राक्षं परतत्त्वस्वरूपकम् ।

230 °पूजकैः] conj.; पू — कैः K 233 कण्ठदेशतः] conj.; दण्ठ — शतः K
235 मध्यममुच्यते] conj.; मध्यम — ते K 237 यद्व्योम] conj.; यद्य ऽ K 238 मु-
खयुक्तमरिष्टनिरसनक्षमं] conj.; — खयुक्तमरिष्ट — K

तद्धारणात् परे तत्त्वे लीयते विजितेन्द्रियः ॥ २३७ ॥
 द्विवक्त्रन्तु मुनिश्रेष्ठ अर्धनारीश्वरोभवेत् ।
 धारणादर्धनारीश प्रीयते तस्य नित्यशः ॥ २३८ ॥
 त्रिवक्त्रमनलस्साक्षात् स्त्रीहत्यान्दहति क्षणात् ।
 त्रिमुखश्चैव रुद्राक्षमग्नित्रयमितीरितम् ॥ २३९ ॥
 तद्धारणाच्च हुतभुक् तस्य तुष्यति नित्यशः ।
 चतुर्मुखं तु रुद्राक्षं पितामहस्वरूपकं ॥ २४० ॥
 तस्य धारणमात्रेण सन्तुष्यति पितामहः ।
 पञ्चवक्त्रन्तु रुद्राक्षं पञ्चब्रह्मस्वरूपकम् ॥ २४१ ॥
 तस्य धारणमात्रेण सन्तुष्यति सदाशिवः ।
 पञ्चवक्त्रस्वयं रुद्रः कालाग्निर्नामनामतः ॥ २४२ ॥
 अगम्यागमनाच्चैव ह्यभक्ष्यस्य च भक्षणात् ।
 मुच्यते सर्वपापेभ्यः पञ्चवक्त्रस्य धारणात् ॥ २४३ ॥
 षड्वक्त्रमपि रुद्राक्षं कार्तिकेयाधिदैवतं ।
 तद्धारणम्महाश्रेयो महदारोग्यमेव च ॥ २४४ ॥
 मतिविज्ञानसंपत्तिश्शुद्धये धारयेत्सुधीः ।
 विनायकाधिदैवञ्च प्रवदन्ति मनीषिणः ॥ २४५ ॥
 सप्तवक्त्रन्तु रुद्राक्षं सप्तमात्राधिदैवतम् ।
 सप्ताश्वदैवतञ्चैव मुनिसप्तकदैवतम् ॥ २४६ ॥
 तद्रुद्राक्षान्महाश्रीस्यान्महदारोग्यमाप्नुयात् ।
 महाविज्ञानसंपत्तिश्शुद्धिर्धारयतश्शुभा ॥ २४७ ॥
 अष्टवक्त्रन्तु रुद्राक्षमष्टमूर्त्यधिदैवतम् ।
 अत्यष्टकप्रियञ्चैव गंगाप्रीतिकरं परम् ॥ २४८ ॥

240 अर्धनारीश्वरोभवेत्] conj.; अर्धन — रोभवेत् K 241 स्त्रीहत्यान्दहति] conj.;
 — न्दहति K 242 तद्धारणाच्च] conj.; तद्धारणाद् K 242 तुष्यति] conj.; तुष् —
 ति K 245 मुच्यते] conj.; — च्यते K 250 अत्यष्टक°] conj.; — ष्टक° K

तद्धारणादिमेप्रीता भवेयुस्सत्यवादिनः ।
 नववक्त्रन्तु रुद्राक्षं नवशक्त्यधिदैवतम् ॥ २४९ ॥
 तस्यधारणमात्रेण प्रीणन्ति नवशक्तयः ।
 दशवक्त्रन्तु रुद्राक्षं धर्मदैवमुदाहृतम् ॥ २५० ॥
 दशाशाप्रीतिजननं धारणेनात्रसंशयः ।
 एकादशमुखन्त्वक्षं रुद्रैकादशदैवतम् ॥ २५१ ॥
 इन्द्रदैवतमप्याहुस्सदासौभाग्यवर्धनम् ।
 रुद्राक्षन्द्वादशमुखं महाविष्णुस्वरूपकम् ॥ २५२ ॥
 द्वादशादित्यदैवञ्च विभ्रत्सत्यपरो नरः ।
 त्रयोदशमुखञ्चाक्षं कामदं मोक्षदं शुभम् ॥ २५३ ॥
 तस्य धारणमात्रेण कामदेवः प्रसीदति ।
 त्रयोदशमुखञ्चाक्षं रुद्रनेत्रसमुत्भवम् ॥ २५४ ॥
 सर्वव्याधिहरश्चैव सर्वदाऽऽरोग्यमाप्नुयात् ।
 मद्यं मांसञ्च लशुनं पलण्डं शिगुमेव च ॥ २५५ ॥
 श्लेष्मातकं विड्वराहस्भक्ष्यङ्गं वर्जयेत् ततः ।
 ग्रहणेष्विवेचैव अयनेसंक्रमे तथा ॥ २५६ ॥
 दर्शे च पूर्णमासे च पूर्णेषु दिवसेष्वपि ।
 रुद्राक्षधारणात्सद्यस्सर्वपाप क्षयोभवेत् ॥ २५७ ॥

अस्यामेवोपनिषदि अविमुक्तांकितपाठभेदः ।

अथहैनं कालाग्निरुद्रं भुसुण्डुः पप्रच्छ — कथं रुद्राक्षोत्पत्तिः? तद्धारणात् किं फलम्? इति । तंहोवाचभगवान्कालाग्निरुद्रः — त्रिपुरवधार्थायोन्मीलिताक्षोहन्तेभ्यो जलबिन्दवो भूमौपतिताः ते रुद्राक्षाजाताः । सर्वानुग्रहार्थाय तेषान्नामोच्चारणमात्रेण दशगोदानफलं दर्शनस्पर्शनाभ्यां द्वि-

253 एकादशमुखन्त्वक्षं] conj.; एकादशमु — क्षं K 254 महाविष्णु] conj.; —
 K 255 मोक्षदं] conj.; — दं K 257 पलाण्डं शिगुमेव च] conj.; पलाण्डं श —
 K 258 विड्वराहस्भक्ष्यं वर्जयेत् ततः] conj.; विवद्वारं भक्षयन्वर्त्तते K 259 दि-
 वसेष्वपि] conj.; दिवसेषु K (unmetrical) 259 क्षयोभवेत्] conj.; — योभवेत् K
 260 °स्पर्शनाभ्यां] conj.; °स्पर्शना — K

गुणं त्रिगुणं फलं वदन्ति । अत ऊर्ध्वं वक्तुन्नशङ्कोमि ।

तत्रैतेल्लोकाः —

कस्माज्जातन्तु किन्नाम कथं वा धार्यते नरैः ।

कतिभेदमुकान्यत्र कैर्मन्त्रैर्धार्यते कथम् ॥ २५८ ॥

दिव्यवर्षसहस्राणि चक्षुरुन्मीलितं मया ।

भूमावक्षिपुटाभ्यान्तु पतिताजलबिन्दवः ॥ २५९ ॥

तत्राश्रुबिन्दवोजाता महारुद्राक्षवृक्षकाः ।

स्थावरत्वमनुप्राप्य भक्तानुग्रहकारणात् ॥ २६० ॥

भक्त्या रात्रौदिवंपापन्दिवारान्निकृतं हरेत् ।

लक्षन्तु दर्शनात्पुण्यं कोटिस्तत्स्पर्शनाद्भवेत् ॥ २६१ ॥

तस्य कोटिशतं पुण्यं लभन्ते धारणान्नरः ।

लक्षकोटिसहस्राणि लक्षकोटि शतानि च ॥ २६२ ॥

तज्जपाल्लभते पुण्यन्नरो रुद्राक्षधारणात् ।

रुद्राक्षान्तु रुद्राणां धारणात् स्यान्महत्फलम् ॥ २६३ ॥

धात्रीफलप्रमाणं यत् श्रेष्ठमेतदुदाहृतम् ।

वदरीफलमात्रन्तु मध्यमं प्रोच्यते बुधैः ॥ २६४ ॥

अधमञ्चणमात्रं स्यात् प्रक्रियैषा मयोच्यते ।

ब्राह्मणाक्षत्रियावैश्याश्शूद्राश्चेति शिवाज्ञया ॥ २६५ ॥

वृक्षा जाता पृथिव्यान्तु तज्जातीयाश्शुभाक्षकाः ।

श्वेतास्तु ब्राह्मणा ज्ञेया क्षत्रियारक्तवर्णकाः ॥ २६६ ॥

पीता तु वैश्या विज्ञेया कृष्णाश्शूद्रा उदाहृताः ।

ब्राह्मणो विभृयाच्छ्वेता रक्तान् राजा तु धारयेत् ॥ २६७ ॥

पीतान्वैश्यस्तु विभृयात् कृष्णान् शूद्रस्तु धारयेत् ।

265 तस्य] conj.; त — K 266 पुण्यं नरो] conj.; — नरो K 267 °प्रमाणं] conj.;
°प्र — णं K 268 °चणमात्रं] conj.; °चणमात्रकं K (unmetrical) 268 प्रक्रियैषा]
conj.; — क्रियैषा K 269 पृथिव्यान्तु] conj.; — व्यान्तु K 270 पीता तु वैश्या°]
पी — वै — K 270 धारयेत्] conj.; — येत् K

समान्निगन्धान्द्रुद्राक्षस्थूलान् कण्टकैस्संयुताश्शुभाः ॥ २६८ ॥

कृमिदष्टं छिन्नभिन्नं कण्टकैर्हीनमेव च ।

व्रणयुक्तमवृत्तं च षड्रुद्राक्षाणि वर्जयेत् ॥ २६९ ॥

स्वयमेवकृतद्वारं रुद्राक्षं स्यादिहोत्तमम् ।

यत्तु पौरुषयत्नेन कृतं तन्मध्यमं भवेत् ॥ २७० ॥

समान्निगन्धान्द्रुद्राक्षस्थूलान् क्षौमसूत्रेण धारयेत् ।

सर्वगात्रे तु सौम्येन सामान्यानि विचक्षणः ॥ २७१ ॥

निघर्षे हेमरेखेव यस्यरेखा प्रदृश्यते ।

तदक्षमुत्तमं विद्यात्तद्वार्यं शिवपूजकैः ॥ २७२ ॥

शिखायामेकरुद्राक्षं त्रिंशतं शिरसा वहेत् ।

षट्त्रिंशतं गले दध्यात् वाहोः षोडशषोडश ॥ २७३ ॥

द्वादशं मणिवन्धेपि स्कन्धे पञ्चाशतं वहेत् ।

अष्टोत्तरशतैर्मालामुपवीतं प्रकल्पयेत् ॥ २७४ ॥

द्विसरं त्रिसरं वापि सराणां पञ्चकन्तु वा ।

सराणां सप्तकं वापि बिभृयात्कण्ठदेशतः ॥ २७५ ॥

सहस्रमुत्तमं प्रोक्तमेवं भेदेन धारयेत् ।

शिरसीशानमन्त्रेण कण्ठे तत्पुरुषेण च ॥ २७६ ॥

अघोरेण गळे धार्यं तेनैव हृदयेऽपि च ।

अघोरबीजमन्त्रेण करयोर्धारयेत्सुधीः ॥ २७७ ॥

पञ्चाशदक्ष ग्रथितान् व्योमव्यापीति चोदरे ।

पञ्च ब्रह्मभिरङ्गैश्च त्रिमाला पञ्च सप्त वा ।

272 व्रणयुक्तमवृत्तं] conj.; व्रण — वृत्तं K 273 पौरुषयत्नेन] conj.; पौरुष — न
K 275 °मुत्तमं विद्यात्] conj.; °मुत्त — यात् K 276 षट्त्रिंशतं गले] conj.;
षट्त्रिंशतं — K 277 अष्टोत्तरशतैः] conj.; —शतैः K 278 सराणां] conj.; — णां
K 281 व्योमव्यापीति] conj.; व्योमव्या K

ग्रथित्वा मूलमन्त्रेण सर्वाण्यक्षाणि धारयेत् ॥ २७८ ॥

अथ हैनं कालाग्निरुद्रं भुसुन्दुः पप्रच्छ - रुद्राक्षाणां मुखभेदेन य-
द्रक्षं यत्स्वरूपं यत्फलमिति तत्स्वरूपं मुखयुक्तमरिष्टनिरसनं कमाभीष्टफलं
ब्रूहीति होवाच । तत्रैते श्लोकाः—

एकवक्त्रं तु रुद्राक्षं परतत्त्वस्वरूपकम् ।

तद्धारणात् परे तत्त्वे लीयते विजितेन्द्रियः ॥ २७९ ॥

द्विवक्त्रं तु मुनिश्रेष्ठ ह्यर्धनारीश्वरो भवेत् ।

धारणादर्धनारीशः प्रीयते ह्यप्रियोपि सः ॥ २८० ॥

त्रिवक्त्रमनलस्साक्षात् स्त्रीहत्यान्दहति क्षणात् ।

तद्धारणाच्च हुतभुक् तस्य तुष्यति नित्यदा ॥ २८१ ॥

चतुर्मुखन्तु रुद्राक्षं पितामहस्वरूपकम् ।

तस्य धारणमात्रेण सन्तुष्यति पितामहः ॥ २८२ ॥

पञ्चवक्त्रं तु रुद्राक्षं पञ्चब्रह्मस्वरूपकम् ।

पञ्चवक्त्रः स्वयं ब्रह्मा पुंहत्यां च व्यपोहति ॥ २८३ ॥

तस्य धारणमात्रेण स — ति सदाशिवः ।

षड्वक्त्रमपि रुद्राक्षं कार्तिकेयाधिदैवतम् ॥ २८४ ॥

तद्धारणान्महाश्रीः स्यान्महदारोग्यमुत्तमम् ।

मतिविज्ञानसंपत्तिश्शुद्धये धारयेत्सदा ॥ २८५ ॥

विनायकाधिदैवं च प्रवदन्ति मनीषिणः ।

सप्तवक्त्रं तु रुद्राक्षं सप्तमात्राधिदैवतम् ॥ २८६ ॥

सप्ताश्वदैवतञ्चैव मुनिसप्तकदैवतम् ।

महतीज्ञानसंपत्तिश्शुद्धिर्धारयतस्सदा ॥ २८७ ॥

282 °अक्षाणि धारयेत्] conj.; अक्षा — रयेत् K 282 स्वरूपं] conj.; स्वरूप K
282 निरसनं] conj.; निरसन K 283 तत्त्वे लीयते] conj.; त — K 284 °नारीशः
प्रीयते] conj.; °नारी — यते K 287 ब्रह्मा] conj.; ब्रह्मा K 287 पुंहत्यां] conj.;
पुरुषहत्यां K (unmetrical) 289 स्यान्महदा°] conj.; — हदा° K 290 विनायकाधि]
conj.; — का — K 291 सप्ताश्व] conj.; — श्व K

अष्टवक्त्रं तु रुद्राक्षमष्टमात्राधिदैवतम् ।
 वस्वष्टकप्रियं चैव गङ्गाप्रीतिकरं शुभम् ॥ २८८ ॥
 तद्धारणादिमे प्रीता भवेयुः सत्यवादिनः ।
 नववक्त्रं तु रुद्राक्षं नवशक्त्यधिदैवतम् ॥ २८९ ॥
 तस्य धारणमात्रेण प्रीयन्ते नवशक्तयः ।
 दशवक्त्रं तु रुद्राक्षं यमदैवमुदाहृतम् ॥ २९० ॥
 दशाशा प्रीतिजनकं धारणे नात्र संशयः ।
 एकादशमुखं त्वक्षं रुद्रैकादशदैवतम् ॥ २९१ ॥
 तदिन्द्रदैवतञ्चैव सदा सौभाग्यवर्धनम् ।
 रुद्राक्षं द्वादशमुखं महाविष्णुस्वरूपकम् ॥ २९२ ॥
 द्वादशादित्यरूपं च बिभर्त्येव हि तत्परम् ।
 त्रयोदशमुखञ्चाक्षं कामदं सिद्धिदं शुभम् ॥ २९३ ॥
 तस्य धारणमात्रेण कामदेवः प्रसीदति ।
 चतुर्दशमुखं चाक्षं रुद्रनेत्रसमुद्भवम् ॥ २९४ ॥
 सर्वव्याधिहरं चैव सर्वदाऽऽरोग्यमाप्नुयात् ।
 मद्यं मांसं च लशुनं पलाण्डुं शिग्रुमेव च ॥ २९५ ॥
 स्नेष्मातकं विड्वराहं अभक्ष्यं वर्जयेन्नरः ।
 ग्रहणे विषुवे चैवमयने संक्रमे तथा ॥ २९६ ॥
 दर्शे च पूर्णमासे च पूर्णेषु दिवसेषु च ।
 रुद्राक्षधारणात्सद्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २९७ ॥
 रुद्राक्षमूलं तद्गङ्गा तन्नालं विष्णुरेव च ।
 तन्मुखं रुद्र इत्याहुस्तद्विन्दुः सर्वदेवताः ॥ २९८ ॥

२९२ अष्टवक्त्रं] conj.; — कृ K २९३ तद्धारणा°] conj.; — रणा° K २९४ धारण]
 conj.; — K २९५ प्रीतिजनकं] conj.; प्रीतिज — K २९६ सौभाग्य] conj.; — ग्य
 K २९७ मांसं] conj.; — सं K ३०० अभक्ष्यं वर्जयेन्नरः] conj.; भक्ष्यन् वर्जयेन्नरः K
 ३०० ग्रहणे] conj.; — हणे K ३०१ रुद्राक्ष] conj.; — क्ष K ३०२ विष्णुरेव] conj.;
 — षुणुरेव K

अथ कालाग्निरुद्रं भगवन्तं सनत्कुमारः पप्रच्छ अधीहि भगवन् रुद्राक्षधारणविधिं ब्रूहीति होवाच - तस्मिन्समये निदाघ-जडभरत-दत्तात्रेय-कात्यायन-भरद्वाज-कपिल-वसिष्ठ-पिप्पलादादयश्च कालाग्निरुद्रं परिस-मेत्योचुः। अथ कालाग्निरुद्रः किमर्थं भवतामागमनम्? इति होवाच। रुद्राक्षधारणविधिं सर्वे श्रोतुकामा इति। अथ कालाग्निरुद्रः प्रोवाच। रुद्र-स्य नयनादुत्पन्ना रुद्राक्षा इति लोके ख्यायन्ते। अथ सदाशिवः संहारकाले संहारं कृत्वा संहाराक्षं मुकुलीकरोति। तन्नयनाज्जाता रुद्राक्षा इति होवाच। तस्माद्रुद्राक्षत्वमिति कालाग्निरुद्रः प्रोवाच। तद्रुद्राक्षे वाग्विषये कृते दशगो-प्रदानेन यत्फलमवाप्नोति तत्फलमश्नुते। स एष ज्योती रुद्राक्ष इति होवाच। तद्रुद्राक्षं करेण स्पृष्ट्वा धारणमात्रेण द्विसहस्रगोदानफलं भवति। तद्रुद्राक्षधारणं कर्तुमिच्छति शतगोदानप्रदानफलं भवति रुद्राक्षस्य यज्ञोपवीतवद्धारणमा-त्रेण सहस्रगोप्रदानफलं भवति। रुद्राक्षस्य करयोर्धारणाद्विसहस्रगोप्रदानफलं तद्रुद्राक्षे कर्णयोर्धार्यमात्रेण एकादशसहस्रगोप्रदानफलं भवति। एकादशरु-द्रत्वं च गच्छति। तद्रुद्राक्षे शिरसि धार्यमाणे कोटिगोप्रदानफलं भवति। एतेषां स्थानानां कर्णयोः फलं वक्तुं न शक्यमिति स होवाच। अथ भगवन्तं कालाग्निरुद्रं सनत्कुमारः पप्रच्छ। रुद्राक्षप्रदानफलं अस्ति वा? न वा? इति। कालाग्निरुद्रः प्रोवाच - अष्टशतरुद्राक्षान्दत्त्वा अष्टशतरुद्राक्षान्धार-येत्। भूवलयप्रदानेन यत्फलं अवाप्नोति तत्फलं अश्नुते। एष ज्योतीरुद्राक्ष इति होवाच।

अथ कालाग्निरुद्रं भगवन्तं सनत्कुमारः पप्रच्छ। रुद्राक्षसहस्रं क्रमेण धर्तुं शक्यं वा? नेति।

अथ कालाग्निरुद्रः प्रोवाच। रुद्राक्षधारणं कर्तुं अधिवासादि प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा रुद्राक्षसहस्रं वर्षमेकन्तु धारयेत् ब्रह्मत्वं गच्छति। द्विसहस्र रुद्राक्षाणां द्वे वर्षे धारयेत् विष्णुत्वं गच्छति। त्रिसहस्रं रुद्राक्षाणां त्रीणिवर्षाणि धारयेत् रुद्रत्वं गच्छति। न पुनरावर्तते। न पुनरावर्तते॥

302 कालाग्निरुद्रं] conj.; का — रुद्रं 302 तस्मिन्] conj.; — मिन् K 302 ज-डभरत] conj.; — भरत K 302 कात्यायन] conj.; का — य K 302 काला-ग्निरुद्रं] conj.; — ग्निरुद्रं K 302 रुद्राक्षधारणविधिं] conj.; रुद्रा — णविधिः K 302 °दुत्पन्ना रुद्राक्षा] conj.; °दुत्प — क्षा K 302 संहाराक्षं] conj.; सं — राक्षं K 302 यत्फलमवाप्नोति] conj.; यत्फ — मवाप्नोति K 302 कर्णयोः] conj.; क — योः K

श्रुतिस्मृतीतिहासेषु पुराणेष्वगमेषु च ।

भूतिरुद्राक्षमाहात्म्यधारणादि समीरितम् ॥ २९९ ॥

तत्र किञ्चित् संगृहीतं भक्तानां तुष्टिसिद्धये ।

अभक्तानां प्रवृत्त्यर्थं विदुषां धी विशुद्धये ॥ ३०० ॥

अनया भूतिरुद्राक्षमाहात्म्योक्त्या परः — ।

प्रीयताम् भूतिरुद्राक्षभूषणशशांभवैस्सह ॥ ३०१ ॥

॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्याभिनवनारायणेन्द्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्य श्री-

मत्परमशिवेन्द्रसरस्वती विरचितम् ॥ इति रुद्राक्षमाहात्म्यं समाप्तम् ॥ हरिः ओम् ॥

